

פרק א:טו-כב - Lesson 3

The Anatomy of Redemption: The Power of Individualism

Goals:

- Having analyzed the anatomy of oppression, this lesson reveals where the essence of redemption comes from – individualism and courage to resist oppression. Students will be able to identify the qualities of the midwives that made them heroes and search for parallels in the Holocaust and in modern times.
- Students will gain skills in reading the mefarshim and judging which one seems like the peshat based on logical and textual considerations.
- Students will compare phrases in Beresheet with parallels in other parts of Humash, identify similarities and differences, and search for the meanings of those parallels.

Activity:

1. Read perek 1 again and write down the results of Pharaoh's decrees.

We saw last time that Pharaoh instituted a number of successively harsher decrees against the Israelites. However, none of his decrees succeeded. Let us see why. Pharaoh tries to contain the threat of their growth through forced labor. However, this backfires and has the opposite effect of bringing more growth. The midrash picks up on the word play between כן ירבה and פן ירבה. See Rashi, source #1 on the worksheet.

After this failure, Pharaoh increases the harshness of their labor and turns them from forced laborers into slaves. Apparently this accomplishes little since Pharaoh continues on to the next decree against the male babies.

2. Have students prepare the worksheet.

Ask: *What was Bnei Yisrael's reaction to these decrees? Why doesn't the Torah record any resistance?* Discuss. Ask: *Does pasuk 7 sound positive or negative?* On the one hand, it is positive to increase. This pasuk uses language from Beresheet various blessing and promises to Adam, Noah and Abraham in Beresheet.

שמות	בראשית
<p>א: ז) ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אתם :</p>	<p>א: כח) ויברך אתם א-להים ויאמר להם א-להים פרו ורבו ומלאו את הארץ : ט: ז) ואתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו בה : יז: ב) ואתנה בריתי ביני ובינך וארבה אותך במאד מאד : יז: ו) והפתי אתך במאד מאד ונתתיך לגוים ומלכים ממך יצאו : יח: יח) ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום ונברכו בו כל גויי הארץ :</p>

On the other hand, the pasuk also uses the word to swarm, reminding us of Beresheet 1:20: **וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׂרָצוּ הַמַּיִם שָׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה**. This seems to indicate a negative aspect of their growth. Just as a swarm of fish have no individual identity, the Israelites lost their sense of individuality. They arrived in Egypt with names but have now become a nameless mass. Perhaps this explains why Bnei Yisrael do not seem to rebel or resist Pharaoh's decrees. (They do not cry out until 2:23. Note that **שָׂרָצוּ** does occur in Beresheet 9:7 after the flood when the world is so desolate that the extra command to swarm is necessary. However, the result of this swarming may have been the loss of individuality evident in the Babel story; see further below.) Discuss how the evils of totalitarianism and communism go hand in hand with their attempts to equalize all of humanity unlike in democracies where differences and freedom of speech are celebrated.

דף עבודה לשמות פרק א: ח-כב

1. רש"י שמות פרק א פסוק יב (יב) וכאשר יענו אתו - בכל מה שהם נותנין לב לענות, כן לב הקב"ה להרבות ולהפריץ: כן ירבה - כן רבה וכן פריץ. ומדרשו רוח הקודש אומרת כן אתם אומרים פן ירבה, ואני אומר כן ירבה:
2. נא לסמן את המילים השוות בין שמות א: ז לפסוקים בספר בראשית על ידי קווים, עיגולים, מרובעים וכדומה:

שמות	בראשית
(א: ז) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ	(א: כח) וַיִּבְרָךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פָּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ:
וַיִּשְׂרָצוּ	(ט: ז) וְאֵתָם פָּרוּ וּרְבוּ שָׂרָצוּ בְּאָרֶץ וּרְבוּ בָהּ:
וַיִּרְבוּ	(יז: ב) וְאֶתְנָה בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינְךָ וְאָרְבָּה אוֹתְךָ בְּמֵאד מְאֹד:
וַיַּעֲצֵמוּ בְּמֵאד מְאֹד	(יז: ו) וְהִפְרַתִּי אֶתְךָ בְּמֵאד מְאֹד וַיִּנְתַּתִּיךָ לְגוֹיִם וּמְלָכִים מִמֶּךָ יֵצְאוּ:
וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם:	(יח: יח) וְאֶבְרָהֶם הָיוּ הָיָה לְגוֹי גָּדוֹל וְעָצוּם וַיִּבְרָכּוּ בּו כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ:

3. רש"י שמות פרק א פסוק טו (טו) למיילדות העבריות - למיילדות שהם עבריות:

4. Septuagint to Exodus 1:15

And the king of the Egyptians spoke to the Hebrews' midwives, to one of them whose name was Sephora, and the name of the second was Phoua.

(Note: The Septuagint, also known as תרגום השבעים, is the most ancient Jewish translation of the Bible dating back to about 200BCE. This translation into Greek is significant because it preserves many ancient Jewish interpretations. Also, the English names of the biblical books, such as Genesis, Exodus..., come from the Septuagint.)

5. אברבנאל שמות פרק א

ולא היו עבריות כי איך יבטח לבו בנשים ה עבריות שימיתו ולדיהן אבל היו מצריות מילדות את העבריות ר"ל עוזרות אותן ללדת כמ"ש בילדכן את העבריות. והנה המילדות ההנה עם היותן מצריות יראו את האלהים ולא עשו דבר ממה שצוה אותן מלך מצרים.

3. Ask: *How was the third decree of Pharaoh thwarted?* By the midwives.

Ask: *What information does the Torah tell us about the midwives?*

What information does pasuk 16 add? Their names. Shifra and Puah are the only named protagonists in this story, besides Pharaoh. *Why does the Torah go out of its way to tell us their names?* Because having names reflects that they had a sense of their individuality, that they could follow their own consciences to do what is right. Unlike the swarm of Bnei Yisrael, they possess individuality that allows them to reject the King of Egypt's decree in favor of what they know is moral in the eyes of the King of Kings.

They are also called מילדות העבריות. How would you translate that?

This can either be “the Hebrew midwives” (see Rashbam, source #3) or “the midwives of the Hebrews” (Septuagint and Abarbanel, sources #4 and #5). It seems more likely that the midwives were not themselves Hebrews (they could have been non-Hebrew Semites, not necessarily Egyptian), otherwise how could Pharaoh expect them to comply. Furthermore, the midwives refer to the Hebrews in third person in pasuk 19, “for they are animal-like,” suggesting that the midwives were not part of them. (See further in Nehama Leibowitz and Rabbi Shamah.) Compare this story to those of righteous gentiles who risked their lives to save Jews during the Holocaust; see the sourcesheet on “Choosing to Rescue” and “Links in a Chain.”

ותיראן את ה-אלהים – the midwives feared God. The word ותיראן is an anagram of Pharaoh's command וראיתן. The midwives rejected his decree by mixing up the letters and doing the opposite.

As a group assignment, as class to figure out what it means that they feared God? Look up Beresheet 20:11, 42:18, Devarim 25:18 and their contexts. What do they all have in common? They all attribute fear of God, or lack thereof, to non-Jews (or Yosef who pretended to be Egyptian). They all refer to situations in which a weak foreigner is subject to the whims of the local powerful and only fear of God can prevent the powerful from taking advantage of the weak.

4. To summarize, the perek begins with the named tribes arriving in Egypt as free citizens and special guests of the king. As they transform from a family into a nation and multiply greatly, they lose their sense of individualism and Pharaoh uses that vulnerability and his subtle propaganda and political strategy to rob them of their human dignity. The beginnings of redemption appear when the midwives return to bearing names and have the individualism and courage to resist.

The last stage of oppression is thwarted by the individualism and courage of Moshe's mother, sister, and the daughter of Pharaoh, the subject of the next lesson.

Further discussion:

This part of the lesson is somewhat philosophical and subtle, but contains a fundamental point. Please read the chapters by Rabbi Jonathan Sacks and Judy Klitsner who explicate the subtleties that I cannot repeat here.

Compare Shemot perek 1 to Beresheet 9:1-8. Complete the worksheet by indicating all words that appear in both the Shemot story and the Tower of Babel story.

<u>השוואת מגדל בבל ושעבוד מצרים</u>	
נא לסמן כל המילים שמופיעים גם בבראשית וגם בשמות.	
<u>שמות פרק א</u>	<u>בראשית פרקים י - יא</u>
<p>(א) ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו:</p> <p>(ב) ראובן שמעון לוי ויהודה:</p> <p>(ג) יששכר זבולן ובנימן:</p> <p>(ד) דן ונפתלי גד ואשר:</p> <p>(ה) ויהי כל נפש יצאי ירד יעקב שבעים נפש ויוסף הנה במצרים:</p> <p>(ו) וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא:</p> <p>(ז) ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אתם: פ</p>	<p>... (י: לא) אלה בני שם למשפחתם ללשונתם בארצתם לגוייהם:</p> <p>(לב) אלה משפחות בני נח לתולדתם בגויהם ומאלה נפרדו הגוים בארץ אחר המבול:</p>
<p>(ח) ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף:</p> <p>(ט) ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו:</p> <p>(י) הבה נתחכמה לו פן ירבה ויהיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שנאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ:</p> <p>(יא) וישמו עליו שרי מסים למען ענתו בסבלתם ויבן ערי מסקנות לפרעה את פתם ואת רעמסס:</p> <p>(יב) וכאשר יענו אתו פן ירבה וכן יפרץ ויקצו מפני בני ישראל:</p> <p>(יג) ויעבדו מצרים את בני ישראל בכרך:</p> <p>(יד) וימררו את חייהם בעבדה קשה בחמר ובלבנים ובכל עבדה בשדה את כל עבדתם אשר עבדו בהם בכרך:</p>	<p>(יא: א) ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים:</p> <p>(ב) ויהי בנסעם מקדם וימצאו בקעה בארץ שנער וישבו שם:</p> <p>(ג) ויאמרו איש אל רעהו הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה ותהי להם הלבנה לאבן והחמר הנה להם לחמר:</p> <p>(ד) ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם פן נפוצ על פני כל הארץ:</p> <p>(ה) וירד יקוק לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם:</p> <p>(ו) ויאמר יקוק הו עם אחד ושפה אחת לכלם וזה החלם לעשות ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות:</p> <p>(ז) הבה נרדה ונבלה שם שפתם אשר לא ישמעו איש שפת רעהו:</p> <p>(ח) ונפץ יקוק אתם משם על פני כל הארץ ויחדלו לבנת העיר:</p> <p>(ט) על כן קרא שמיה בבבל כי שם בבל יקוק שפת כל הארץ ומשם הפיצם יקוק על פני כל הארץ:</p> <p>(י) אלה תולדות שם שם בן מאת שנה ויולד את ארפכשד שנתים אחר המבול:</p> <p>...</p>
<p>(טו) ויאמר מלך מצרים למיילדת העברית אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה:</p> <p>(טז) ויאמר בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים אם בן הוא והמתן אותו ואם בת היא וחייה:</p> <p>(יז) ותיראנן המיילדת את האלהים ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים ותחיין את הילדים:</p>	<p>...</p>

שמות פרק א	בראשית פרקים י - יא
<p>(א) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִם אֶת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ : (ב) רְאוּבֵן שָׁמְעוֹן לְוִי וַיהוּדָה : (ג) יִשָּׂשכָר זְבוּלֹן וּבְנִימִן : (ד) דָּן וְנַפְתָּלִי גָד וְאָשֶׁר : (ה) וַיְהִי כָּל נֶפֶשׁ יִצְאָי גֵרָד יַעֲקֹב שִׁבְעִים נֶפֶשׁ וַיֹּסֶף הָיָה בְּמִצְרַיִם : (ו) וַיָּמָת יוֹסֵף וְכָל אָחָיו וְכָל הַדּוֹר הַהוּא : (ז) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצֻמוּ בְּמֵאד מְאֹד וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם : פ</p>	<p>... (י:לא) אֵלֶּה בְנֵי שֵׁם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְלִשְׁנָתָם בְּאֶרְצָתָם לְגוֹיָהֶם : (לב) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי נֹחַ לְתוֹלְדוֹתָם בְּגוֹיָהֶם וּמֵאֵלֶּה נִפְרְדּוּ הַגּוֹיִם בְּאֶרֶץ אַחַר הַמַּבּוּל :</p>
<p>(ח) וַיָּקָם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף : (ט) וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ הִנֵּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעֲצוּם מִמֶּנּוּ : (י) הֲבֵי נִתְחַכְמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסִף גַּם הוּא עַל שְׂנְאֵינוּ וְנִלְחַם בָּנוּ וְעָלָה מִן הָאָרֶץ : (יא) וַיִּשְׁלִימוּ עָלָיו שְׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲנֹתוֹ בְּסִבְלָתָם וַיִּבְנוּ עֲרָל מִסְכָּנוֹת לַפְרָעָה אֶת פֶּתָם וְאֶת רַעְמִסִּס : (יב) וַיִּכְאֶשֶׁר יַעֲנֵנו אֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ וַיִּקְצוּ מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל : (יג) וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרָד : (יד) וַיִּמְרֹרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בְּעַבְדָּה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבַלְבַּנִּים וּבְכָל עֲבָדָה בְּשִׂדָה אֶת כָּל עֲבָדְתָם אֲשֶׁר עֲבָדוּ בָהֶם בְּפָרָד :</p>	<p>(יא:א) וַיְהִי כָּל הָאָרֶץ שֹׁפָה אַחַת וּדְבָרִים אֶחָדִים : (ב) וַיְהִי בְּנֹסְעִם מִקְדָּם וַיִּמְצְאוּ בַקְעָה בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר וַיִּשְׁבוּ שָׁם : (ג) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ הֲבֵי נִלְבְּנָה לְבַנִּים וְנִשְׂרָפָה לְשִׂרְפָה וְתִהְיֶה לָהֶם הַלְבֵנָה לְאֲבָן וְהַחֲמֹר הִיָּה לָהֶם לַחֲמֹר : (ד) וַיֹּאמְרוּ הֲבֵי נִבְנֶה לָנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֵאשׁוּ בְשָׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם פֶּן נָפוּץ עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ : (ה) וַיִּרְדַּד יְקֹנֶק לְרֵאֵת אֶת הָעִיר וְאֶת הַמִּגְדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְנֵי הָאָדָם : (ו) וַיֹּאמֶר יְקֹנֶק הֵן עִם אֶחָד וְשֹׁפָה אַחַת לְכֻלָּם וְזֶה הַחֲלָם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא יִבְצָר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת : (ז) הֲבֵי נִרְדֶּה וְנִבְלָה שֵׁם שִׁפְתָם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שִׁפְתֵי רֵעֵהוּ : (ח) וַיִּפֹּץ יְקֹנֶק אֹתָם מִשָּׁם עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ וַיַּחֲדְלוּ לִבְנוֹת הָעִיר : (ט) עַל כֵּן כָּרָא שְׁמָהּ בְּבָל כִּי שֵׁם בָּלַל יְקֹנֶק שִׁפְתֵי כָּל הָאָרֶץ וּמִשָּׁם הִפִּיצָם יְקֹנֶק עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ :</p>
<p>(טו) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמַיְלֵדַת הָעִבְרִית אֲשֶׁר שֵׁם הָאֵחָת שִׁפְרָה שֵׁם הַשְּׂנִיית פּוּעָה : (טז) וַיֹּאמֶר בְּיַלְדָּכֶן אֶת הָעִבְרִיּוֹת וּרְאִיתֶן עַל הָאֲבָנִים אִם בֶּן הוּא וְהַמֵּתֵן אֹתוֹ וְאִם בַּת הִיא וְחָיָה : (יז) וַתִּירָאֵן הַמַּיְלֵדַת אֶת הָאֶלֶּהִים וְלֹא עָשׂוּ כְּאֲשֶׁר דָּבַר אֱלֹהֵיךָ מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַתַּחֲיֶינָן אֶת הַיְלָדִים :</p>	<p>(י) אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת שֵׁם שֵׁם בֶּן מֵאֵת שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת אַרְפְּכְשָׁד שְׁנַתִּים אַחַר הַמַּבּוּל : ...</p>

The tower of Babel story is about a civilization trying to make a name for itself by building a tower. This civilization has one language, indicating total uniformity and have one goal expressed by הבה. Their greatest fear is that they will disperse over the land, thus trying to reject Hashem's command to fill the earth. Ultimately, Hashem multiplies their language and disperses them. Hashem's plan is that people should be different and societies should be diverse. When people lose their individuality, when they are of only one mind, then that mind is usually bent on evil and self-serving ends. When people recognize the dignity of difference, as Rabbi Sacks calls it, then they find the humility necessary to worship Hashem who is the source of all the variety in nature.

Judy Klitsner argues beautifully that Shemot perek 1 is a parallel to the Babel story but with a different ending. Here too the people lose their dignity of difference, become a swarm. Here too Pharaoh, who claims divinity, tries to make an everlasting name for himself through a building project. Both stories begin with names (the genealogy in Beresheet 10 and Shemot 1-5), both continue with a stage of personal anonymity and

collective identity (Beresheet 11:1-9 and Shemot 1:8-14), and both end with a return to names (Beresheet 11:10f. and Shemot 1:15). In the Shemot story, however, Hashem does not need to disperse the people because the midwives stand out from among the crowd as heroes.

Further Resources:

Judy Klitsner, "The Rebirth of the Individual: The Tower of Babel and the Midwives of Israel," in *Subversive Sequels in the Bible: How Biblical Stories Mine and Undermine Each Other*, Jewish Publication Society, 2009, pp. 31-62.

Nehama Leibowitz, *Exodus I*, "Shemot 3: The Midwives."

Rabbi Moshe Shamah, "Exodus Chapter 1," www.judaic.org.

Rabbi Jonathan Sacks, *The Dignity of Difference*, Continuum, 2002, pp. 45-66.